

**Správa o vývoji kriminality páchanej na senioroch
za rok 2017**

1. Úvod

Správa o vývoji kriminality páchanej na senioroch za rok 2017 (ďalej len „správa“) je predkladaná ako informatívny materiál na zasadnutie Rady vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie.

Podkladom pre spracovanie správy boli štatistické údaje o trestnej činnosti sledované Policajným zborom v rámci Evidenčno-štatistického systému kriminality. Správa bola spracovaná za rok 2017 s poukázaním na vývoj kriminality páchanej na senioroch za obdobie rokov 2013-2017.

Z hľadiska trestného práva je senior považovaný za chránenú osobu definovanú v § 139 ods. 1 písm. e) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov ako osoba vyššieho veku. Osobou vyššieho veku sa podľa § 127 ods. 3 Trestného zákona rozumie osoba staršia ako 60 rokov. Vyššia právna ochrana seniorov je premietnutá do kvalifikovaných skutkových podstát niektorých trestných činov tak, že ak bol trestný čin spáchaný na osobe vyššieho veku, odôvodňuje to uložiť páchateľovi prísnejší trest.

To, že seniori sú rizikovými obeťami trestnej činnosti, vyplýva tiež z odbornej literatúry a z praktických skúseností. Riziko, že senior sa ľahšie stane obeťou trestnej činnosti, súvisí s jeho vysokým vekom a sociálnou izoláciou. Často ide o osamelo žijúce osoby, pre ktoré je príznačné stereotypné správanie, dôverčivosť a fyzická bezbrannosť. Vplyvom vyššieho veku sa u seniorov zároveň prejavujú rôzne somatické problémy, ako je zhoršenie zraku, sluchu, motoriky a úbytok fyzickej sily (kondície), ktoré sú sprevádzané rôznymi chorobami.

Uvedené faktory jednoznačne ovplyvňujú páchanie trestnej činnosti na senioroch a páchatelia sa cielene zameriavajú na seniorov z dôvodu tzv. cesty ľahšieho odporu. Tieto faktory zároveň negatívne ovplyvňujú odhaľovanie a objasňovanie tejto trestnej činnosti z dôvodu, že senior nedokáže dostatočne reprodukovať vnímaný dej vrátane osoby páchateľa, s ktorým prišiel do kontaktu.

2. Kriminalita páchaná na senioroch

V roku 2017 bolo na území Slovenskej republiky zistených celkom 66 215 trestných činov, v ktorých bola v 11 242 trestných činoch poškodeným fyzická osoba. Z uvedeného počtu bolo na senioroch spáchaných celkom 1 862 trestných činov, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje zníženie kriminality spáchanej na senioroch o 123 trestných činov. Oproti trendu znižovania celkovej kriminality (počtu zistených všetkých trestných činov) kriminalita páchaná na senioroch vykazovala až do roku 2016 mierne stúpajúcu tendenciu (príloha č. 1), až v tomto roku bol zaznamenaný jej mierny pokles.

Z hľadiska štruktúry trestnej činnosti sú i naďalej seniori najčastejšie obeťami násilnej kriminality (41,84 %), následne majetkovej kriminality (29,05 %) a ekonomickej kriminality (19,17 %). Táto štruktúra sa oproti minulosti nemení, dominuje násilná kriminalita. Podrobnejší stav je charakterizovaný v ďalších častiach tejto správy. Ostatná kriminalita, medzi ktorú patria mravnostné trestné činy (4 prípady) a nedbanlivostné trestné činy spôsobené pri nehodách alebo úrazoch (181 prípadov), nepredstavuje riziko pre seniorov, preto sa nie je potrebné ňou detailnejšie zaoberať. Počet trestných činov spáchaných na senioroch podľa druhu kriminality je graficky znázornený v prílohe č. 2.

Z hľadiska geografického najvyšší počet trestných činov spáchaných na senioroch bol zistený v Bratislavskom kraji, Nitrianskom kraji a Banskobystrickom kraji. Najnižší počet týchto trestných činov bol zistený v Prešovskom kraji. Počet zistených trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2017 podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 3.

Zvýšený počet prípadov oproti minulému roku bol zistený v Trnavskom kraji, Trenčianskom kraji a mierne aj v Žilinskom kraji. V Bratislavskom kraji a Košickom kraji bolo naopak zistené podstatné zníženie počtu prípadov, pričom doposiaľ išlo o kraje s najvyšším počtom zistených prípadov. V ostatných krajoch je stav tejto kriminality na porovnateľnej úrovni s minulým rokom. Najvyšší počet prípadov bol v Bratislavskom kraji, Nitrianskom kraji a v Banskobystrickom kraji. Vývoj počtu zistených trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je graficky znázornený v prílohe č. 4.

Podiel zistených trestných činov spáchaných na senioroch na ulici (verejnom priestranstve) predstavuje 7,20 %. Oproti minulému roku bol zistený pokles (v roku 2016 bolo na ulici spáchaných 12,29 % trestných činov). Páchanie kriminality na týchto miestach je typické pre násilnú kriminalitu a majetkovú kriminalitu (vreckové krádeže, lúpeže, úmyselné ublíženie na zdraví a krádeže na osobách), avšak uvedené naznačuje, že páchanie trestnej činnosti na senioroch sa presúva z verejného priestranstva do diskretnejšieho domáceho prostredia, viac prípadov bolo zistených v oblasti domáceho násillia. Podiel spáchaných trestných činov na senioroch v byte (obydlí) predstavuje 22,23 % (v roku 2016 tvoril podiel týchto trestných činov 22,16 %).

Medzi poškodenými tvoria 54,62 % ženy. V porovnaní s rokom 2016 ide o mierny pokles, tento podiel je v poslednom období relatívne ustálený, u žien v priemere predstavuje 56 % a u mužov 43 %, čo vyplýva aj z prílohy č. 5.

Celkom bolo zistených 860 páchatel'ov, oproti roku 2016 bol zistený pokles o 13 páchatel'ov. Z uvedeného počtu tvorili 46,28 % podiel páchatelia s trestnou minulosťou, 35,00 % podiel nezamestnaní páchatelia, 33,49 % podiel páchatelia pod vplyvom alkoholu, 6,91 % podiel páchatelia mladší ako 18 rokov. V porovnaní s minulým rokom sa podiel nezamestnaných páchatel'ov výrazne zvýšil (v roku 2016 predstavoval 6,91 %). Nepatrne sa zvýšil tiež podiel páchatel'ov s trestnou minulosťou a pod vplyvom alkoholu. Naopak podiel páchatel'ov mladších ako 18 rokov sa znížil. Štruktúra páchatel'ov trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 6.

Predmetom záujmu páchatel'ov boli najmä peniaze v hotovosti, šperky a iné cennosti.

2.1. Násilná kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2017 zistených celkom 6 107 násilných trestných činov. Z celkového počtu násilných trestných činov bolo na senioroch spáchaných 779 násilných trestných činov, čo v porovnaní s rokom 2016 predstavuje pokles. Počet zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornený v prílohe č. 7.

Z hľadiska jednotlivých druhov násilných trestných činov boli seniori najčastejšie obeťami nebezpečného vyhrážania (40,18 % podiel), následne úmyselného ublíženia na zdraví (18,61 %), porušovania domovej slobody (11,04 % podiel), týrania blízkej osoby a zverenej osoby (10,53 % podiel), lúpeže (10,01 % podiel) a vydierania (4,11 % podiel). Štruktúra sa oproti minulosti nemení, opätovne dominujú trestné činy nebezpečného vyhrážania, kde je zaznamenávané oproti minulému obdobiu kontinuálne zvyšovanie počtu trestných činov. Taktiež počet trestných činov týrania blízkej osoby a zverenej osoby kontinuálne narastá. Štruktúra zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 8.

Násilná kriminalita je v ostatnom období prevažne páchaná v uzavretom domácom prostredí, ide o trestné činy spáchané v súvislosti s domácim násilím, pri ktorých je páchatelom mnohokrát priamy príbuzný seniora, ktorý sa o neho stará alebo žije s ním v spoločnej domácnosti, čo je typické najmä pre úmyselné ublíženie na zdraví, nebezpečné vyhrážanie, vraždu a v neposlednom rade týranie blízkej osoby a zverenej osoby. Páchatelia sú pri týchto trestných činoch agresívnejší a predmetom ich záujmu je získanie hnutelného alebo nehnuteľného majetku seniora. Vo väčšine prípadov konajú pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok. Skutky sú spáchané s použitím fyzického násillia, vulgárneho správania, odopieraním stravy, spánku alebo zanedbávaním starostlivosti. Páchatelia sa snažia od seniora získať jeho finančné úspory, sociálne dávky a dôchodok, ktoré následne používajú pre vlastnú potrebu, avšak najmä za účelom kúpy alkoholu, cigariet, či vyplatenia svojich dlhov. Zásadným problémom v boji proti tejto kriminalite je jej vysoká latentnosť, ľahostajnosť okolia obeť a v neposlednom rade strach obeť o svoju budúcnosť a budúcnosť svojho príbuzného v prípadoch, v ktorých prebieha trestné konanie.

Z hľadiska regionálneho bolo najviac prípadov zistených v Nitrianskom kraji, Banskobystrickom kraji a v Košickom kraji. Najmenej prípadov bolo zistených v Trnavskom kraji. Štatistické údaje za rok 2017 sú graficky znázornené v prílohe č. 9.

Oproti minulému obdobiu najvyšší nárast počtu násilných trestných činov bol zistený v Prešovskom kraji. Mierny nárast bol zistený aj v Trnavskom kraji, Žilinskom kraji a v Banskobystrickom kraji. Vývoj počtu zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 10.

Podiel násilných trestných činov spáchaných na ulici predstavuje 5,26 %. Oproti roku 2016 ide o viditeľný pokles, kedy predstavoval 9,73 %. Na ulici bolo najviac spáchaných lúpeží a úmyselného ublíženia na zdraví. Násilných trestných činov spáchaných v byte predstavuje 42,49 % podiel, oproti minulému roku ide o 0,62 % pokles. Najviac prípadov v byte bolo zistených pri trestnom čine nebezpečné vyhrážanie, týranie blízkej osoby a zverenej osoby a tiež porušovania domovej slobody. Aj táto skutočnosť potvrdzuje, že násilná kriminalita je v súčasnosti viac páchaná v domácom prostredí.

Ženy boli obeťami častejšie, tvorili 54,30 % podiel, avšak oproti minulému roku ide o 1,93 % pokles. Najviac boli obeťami pri trestnom čine týranie blízkej osoby a zverenej osoby a nebezpečnom vyhrážaní.

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 48,30 % podiel, oproti roku 2016 ide o 5,09 % nárast. Páchatelia, ktorí konali pod vplyvom alkoholu, predstavovali 47,28 % podiel, v porovnaní s minulým rokom ide o 4,42 % nárast. Títo páchatelia boli najviac zistení pri nebezpečnom vyhrážaní, vydieraní a úmyselnom ublížení na zdraví. Páchatelia mladší ako 18 rokov, najčastejšie boli zistení pri lúpežiach, tvorili 5,78 % podiel (v porovnaní s minulým rokom klesol ich podiel o 6,94 %).

Predmetom záujmu páchatel'ov pri násilnej kriminalite boli najčastejšie peniaze alebo rôzne cennosti, ktoré sa páchatelia snažili rýchlo speňažiť.

2.2. Majetková kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2017 zistených celkom 25 154 majetkových trestných činov. Z celkového počtu majetkových trestných činov bolo na senioroch spáchaných 541 majetkových trestných činov, čo predstavuje oproti minulému roku pokles. Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornený v prílohe č. 11.

Z dostupných údajov vyplýva, že seniori sú obeťami len veľmi úzkeho okruhu majetkových trestných činov. Početne najviac boli na senioroch zistené krádeže vreckové, ktoré tvorili až 67,65 % podiel z celkovej majetkovej kriminality spáchanej na senioroch, krádeže iné na osobách tvorili 28,28 % podiel, oproti minulému roku bol zistený pokles týchto trestných činov. Štruktúra zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 12.

Pri regionálnom rozložení majetkovej kriminality bolo najviac prípadov zistených v rámci Bratislavského kraja a Košického kraja. Najmenej prípadov bolo zistených v Trenčianskom kraji a Prešovskom kraji. Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2017 je graficky znázornený v prílohe č. 13.

Medziročne bolo v Žilinskom kraji zistené relatívne najmarkantnejšie zvýšenie počtu prípadov majetkovej kriminality, naopak v Bratislavskom kraji bol zistený najvýraznejší medziročný pokles tejto kriminality. Vývoj počtu zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 14.

Pre majetkové trestné činy je charakteristické, že sú najčastejšie páchané na verejnosti, napr. na ulici, v parkoch, nákupných centrách alebo v dopravných prostriedkoch. Páchatelia si vytypujú seniora z dôvodu jeho vysokého veku, spomalených reakcií a často aj zlého zdravotného stavu. Cieľom páchatel'ov je zmocniť sa akejkoľvek finančnej hotovosti, mobilného telefónu, či iných cenností, ktoré má senior pri sebe alebo na sebe. V súčasnosti sa však podiel majetkových trestných činov spáchaných na ulici znížil, predstavuje 11,66 %, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje pokles o 7,91 %. Uvedené tiež naznačuje, že majetková kriminalita sa v ostatnom období presúva do diskretniejšieho prostredia, priamo do obydli seniorov alebo do uzavretých priestorov (napr. rôzne obchody, nákupné centrá a pod.).

Ženy boli častejšími obeťami majetkovej kriminality ako muži, tvorili až 59,33 % podiel. Priemerná úroveň miery zastúpenia žien ako obetí sa pohybuje za ostatné štyri roky okolo 60 %, oproti minulému roku mierne klesla. Pri majetkovej kriminalite sú ženy ohrozované častejšie z dôvodu ich nižšej fyzickej zdatnosti a častejšieho výskytu predmetu záujmu páchatel'ov (kabelky, tašky a šperky).

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 40,32 % podiel, oproti roku 2016 ide o 5,73 % nárast. Páchatelia mladší ako 18 rokov tvorili 20,16 % podiel, v porovnaní s minulým rokom ide o 1,29 % nárast.

Predmetom záujmu majetkovej kriminality boli peniaze v hotovosti, cennosti a osobné doklady.

2.3. Ekonomická kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2017 zistených celkom 14 460 ekonomických trestných činov. Je potrebné upozorniť na určitú odlišnosť pri štatistickom sledovaní tejto kriminality na rozdiel od predchádzajúcich druhov kriminality. Vo väčšine prípadov ekonomickej kriminality je obeťou, resp. poškodeným verejný záujem alebo právnická osoba. Fyzická osoba ako obeť je štatisticky sledovaná od 1. júla 2013 a to iba pri trestných činoch sprenevery a podvodu, ako reakcia na zaznamenávanie rôznych podvodných konaní voči

seniorom. V tejto súvislosti, ako aj pre účely tejto správy, sa pod ekonomickou kriminalitou páchanou na fyzických osobách, teda aj na senioroch, rozumejú iba trestné činy sprenevera a podvod.

Na senioroch bolo spáchaných 357 ekonomických trestných činov, oproti minulému roku bolo zistené minimálne zníženie počtu o 5 prípadov. Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornený v prílohe č. 15.

Pre ekonomickú kriminalitu páchanú na senioroch je typické, že vo väčšine prípadov ide o podvodné konania, ktoré spočívajú v nízkom právnom povedomí seniorov, neznalosti zákonov a ich vysokej dôverčivosti. Pre páchatel'ov ide o výnosnú trestnú činnosť, nakoľko seniorov veľmi jednoducho a za krátky čas uvedú do omylu, či už pri poskytovaní pôžičiek, ponúkaní rôznych tovarov a služieb, predaji nehnuteľností alebo výhodnom investovaní finančných prostriedkov. Štruktúra zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch je graficky znázornená v prílohe č. 16.

Z aspektu regionálneho bol najvyšší počet ekonomických trestných činov zistený v rámci Nitrianskeho kraja, Trnavského kraja a Bratislavského kraja. Ide o kombináciu väčšej anonymity prostredia, najvyššieho počtu obyvateľ'ov seniorského veku (najmä v Bratislavskom kraji) a zároveň výskytu páchatel'ov špecifickej kriminality na tomto teritóriu. Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2017 je znázornený v prílohe č. 17.

Najvyšší nárast ekonomickej kriminality páchanej na senioroch bol zistený v Trenčianskom kraji a Trnavskom kraji, najvyšší pokles v Banskobystrickom kraji, Prešovskom kraji a Žilinskom kraji. Vývoj počtu zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 18.

Štatistické údaje nasvedčujú tomu, že aj páchanie tejto trestnej činnosti i naďalej zostáva v domácom prostredí obetí, v obydli bolo spáchaných 8,68 % ekonomických trestných činov na senioroch, kým v minulom roku to bolo 10,22 %. Na ulici bolo spáchaných 2,52 % trestných činov, kým v minulom roku to bolo 5,21 %.

Častejšími seniorskými obeťami boli ženy, tvorili 60,22 % podiel (v roku 2016 tvorili 59,12 % podiel), najčastejšími obeťami boli pri trestnom čine podvodu.

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 46,15 % podiel, oproti roku 2016 ide o 9,96 % nárast. Nezamestnaní páchatelia tvorili 22,22 % podiel, čo oproti minulému roku predstavuje 6,84 % nárast.

2.3.1. Špecifická kriminalita páchaná na senioroch

Neoddeliteľnou súčasťou v rámci sledovania ekonomickej kriminality na senioroch je tzv. špecifická kriminalita páchaná na senioroch. V závislosti od trestno-právnej kvalifikácie skutku obsahuje ekonomickú kriminalitu (podvod, sprenevera), majetkovú kriminalitu (krádež) a násilnú kriminalitu (lúpež, porušovanie domovej slobody, nátlak). Vzhľadom na systematiku a konzistenciu správy, z hľadiska početnosti jednotlivých trestných činov a aj z historických dôvodov (najviac zastúpené podvody), je predmetná kriminalita zaradená pod ekonomickú kriminalitu. Štatistické sledovanie špecifickej kriminality páchanej na senioroch bolo zavedené od 1. januára 2013. Ide o trestnú činnosť páchanú sofistikovaným a organizovaným spôsobom cielene na senioroch, pri ktorej páchatelia pod rôznymi vymyslenými legendami oslovujú seniorov a podvodným konaním, krádežou a často aj za použitia násilia sa snažia zmocniť ich celoživotných úspor. Táto kriminalita vykazuje aj významný stupeň latentnosti, kedy najmä seniori neoznamujú túto trestnú činnosť a to hlavne z dôvodu pocitu hanby, strachu, či neuvedomenia si, že sa stali obeťou podvodníkov alebo zlodejov. Podvodníci ovládajú veľa spôsobov ako získať dôveru seniorov a ovládajú veľa manipulatívnych techník a používajú veľa legiend s rôznymi emotívnymi príbehmi, pod ktorými oslovujú seniorov.

V roku 2017 bolo zistených celkom 161 trestných činov špecifickej kriminality páchanej na senioroch, oproti minulému roku bol zistený nárast o 14 prípadov, ktorý však súvisí s tým,

že od 1. januára 2017 bolo zavedené objektívnejšie štatistické sledovanie tejto kriminality a to v súvislosti s novelizáciou Trestného zákona, ktorou sa doplnil do niektorých kvalifikovaných skutkových podstát trestného činu (podvod, krádež, sprenevera, poškodzovanie spotrebiteľa a nekalých obchodných praktík voči spotrebiteľovi) kvalifikačný znak (spáchanie na chránenej osobe), čím sa zvýšil trestnoprávny postih páchatel'ov uložením vyššieho trestu odňatia slobody.

Z trestných činov bolo najviac spáchaných podvodov, predstavujú až 70,81 % podiel a tvoria majoritnú časť tejto kriminality. Tento charakter sa oproti minulosti nemení. Počet zistených trestných činov a štruktúra trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch sú graficky znázornené v prílohách č. 19 a 20.

Najviac prípadov bolo zistených v Trnavskom kraji a v Bratislavskom kraji. Najmenej prípadov bolo v Košickom kraji. Počet zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch za rok 2017 je znázornený v prílohe č. 21.

Najvyšší nárast počtu prípadov bol zistený v Trnavskom kraji a Trenčianskom kraji. Zvýšený počet prípadov tejto kriminality bol zistený aj v Bratislavskom kraji a v Žilinskom kraji. V ostatných krajoch bolo zistené zníženie počtu prípadov, najviac v Banskobystrickom kraji. Je možné konštatovať, že táto kriminalita sa presunula viac do západnej a severnej časti Slovenskej republiky. Vývoj počtu zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 22.

K najčastejším legendám opakovane patrí tzv. „vnuk“, pri ktorej páchatel' kontaktuje seniora telefonicky za účelom požičania peňazí na rôzne účely (napr. kúpa auta, elektroniky, nehnuteľnosti) a predstavuje sa ako jeho príbuzný alebo vzdialený príbuzný (napr. vnuk, syn, brat synovec, bratranec), príp. ako jeho dobrý známy, či spolužiak alebo kamarát zo školy tohto príbuzného. Koncom roka 2016 bol však pri tejto legende zistený nový spôsob, kedy sa páchatel' predstavoval do telefónu ako lekár alebo zdravotná sestra, príp. primár chirurgického oddelenia, dokonca v niektorých prípadoch sa páchatel' predstavoval menom konkrétneho lekára. Informoval seniora, že jeho príbuzný zapríčinil dopravnú nehodu, leží v nemocnici, nemôže komunikovať, lebo si pri nehode odhryzol jazyk a spôsobil inej osobe ťažkú ujmu na zdraví a vysokú škodu. Uviedol, že jeho príbuzný si neželá, aby bol prípad ohlásený na políciu, lebo šoféroval pod vplyvom alkoholu a preto ho požiadala, aby vypýtal peniaze na úhradu všetkých náležitostí a jeho liečbu. Tento modus operandi pretrváva aj v roku 2017 avšak s tým rozdielom, že páchatelia volajú v neskorých nočných hodinách alebo v skorých ranných hodinách, aby seniori nemali príležitosť telefonicky kontaktovať svojich príbuzných a overiť si uvádzané skutočnosti. Taktiež pre peniaze už chodia osobne k seniorom zriedkavejšie, ale začali naliehať na seniorov, aby peniaze, ak nemajú dostatočné množstvo doma, vybrali z vkladných knižiek alebo svojich účtov a následne ich vkladali na konkrétne čísla účtov v bankách alebo ich posielali cez finančnú službu Western Union do zahraničia, najmä do Maďarska. Páchatelia dôrazne žiadajú seniorov, aby nikoho nekontaktovali, s nikým sa neradili, aby sa ich príbuzný vyhol prípadnému trestnému stíhaniu z dôvodu, že riadil motorové vozidlo pod vplyvom alkoholu.

K ďalším často vyskytujúcim sa legendám patria tzv. „služby“, ide o prípady kedy páchatelia navštevujú seniorov priamo v ich príbytkoch a predstavujú sa ako pracovníci plynární, vodární, elektrární, pôšt, zdravotných poisťovní, obecných úradov alebo iných inštitúcií. Seniorov oslovujú pod zámienkou, že prišli vyplatiť preplatok za vodu, či inkasovať nedoplatok za plyn, zvýšiť dôchodok, ponúkajú výhodné zdravotné poistenie alebo príspevky na lieky, či zdravotné pomôcky.

K nemenej zaznamenávaným legendám patrí tzv. „podomový predaj a šmejdi“, pri ktorých páchatelia navštevujú seniorov priamo doma v príbytkoch alebo ich pozývajú na rôzne predajné akcie a prezentačné akcie a ponúkajú im rôzny tovar na predaj (multifunkčnú upratovaciu stanicu, kuchynský riad, nože, prikrývky z ovčieho rúna, zdravotné pomôcky).

Ojedinele sa vyskytli prípady pod legendou tzv. „kamión“, pri ktorej páchatelia oslovujú seniorov na verejnosti a pýtajú sa na cestu do nemocnice. Predstierajú, že sú cudzinci a nemajú miestnu znalosť. Následne prosia seniora, aby im požičal peniaze na

operáciu ich príbuzného, ktorý mal nehodu s kamiónom a leží v nemocnici. Ako zábezpeku poskytujú seniorom peniaze v inej mene (v uzavretom kufri) s tým, že peniaze do krátkej doby vrátia.

Nezanedbateľné množstvo prípadov bolo zistených pod „inými legendami“. Ide o prípady, kedy páchatelia vymýšľajú nové zámienky a ľsti ako získať dôveru seniorov a následne od nich podvodne vylákať peniaze. Páchatelia predstierajú, že vykonávajú rôzne odborné práce (výmena odkvapových rúr, odvoz smetí), ponúkajú pomoc (výhodný predaj zemiakov, darovanie jabĺk, sú noví susedia a prišli sa zoznámiť) alebo potrebujú okamžitú pomoc (požičanie kladiva na opravu auta, požičanie peňazí na živobytie, predstierajú kúpu nehnuteľnosti, priniesli odkaz od známeho alebo prišli vrátiť peniaze). Podiel používaných legiend špecifickej kriminality spáchanej na senioroch v roku 2017 je graficky znázornený v prílohe č. 23.

Páchatelmi tejto kriminality sú v prevažnej väčšine osoby zo špecifických sociálne uzavretých komunít s vysokou koncentráciou tzv. rodinných klanov, ktoré sa dlhodobo a sofistikovane pripravujú na jej páchanie (precízne si vymýšľajú legendy a odovzdávajú si skúsenosti). Pochádzajú najmä z južného Slovenska, ale taktiež aj zo zahraničia, predovšetkým z Českej republiky, Maďarska, Poľska a Rumunska. Páchanie tejto kriminality je pre nich veľmi lukratívna činnosť a zabezpečuje im finančné prostriedky na obživu a iné spoločenské potreby. Na seniorov sa orientujú z dôvodu ich stereotypného správania, pravidelného mesačného príjmu (dôchodok), našetrených úspor a v neposlednom rade ich dôverčivosti, nepoučiteľnosti a ochoty pomôcť. Predmetom záujmu pre páchatel'ov pri tejto kriminalite sú vždy peniaze.

3. Odpočet preventívnych opatrení

Prevenca predstavuje neoddeliteľnú súčasť boja proti kriminalite páchanej na senioroch. Policajný zbor a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky jej venuje náležitú pozornosť a podľa potreby vykonáva preventívne opatrenia a aktivity zamerané na ochranu seniorov pred zneužívaním, násilím a tiež ochrany finančných úspor, medzi ktoré patria najmä:

- realizácia celoslovenského preventívneho projektu *Bezpečná jeseň života*, ktorého hlavným poslaním je ukázať seniorom konkrétne cesty k základným návykom bezpečného správania s cieľom napomôcť pri zvýšení vlastnej bezpečnosti pred negatívnymi sociálno-patologickými javmi. Súčasťou je informačný leták, ktorý obsahuje rady a odporúčania bezpečného správania na ulici a v cestnej premávke, ako si zabezpečiť majetok a ako sa nestat' obeťami podvodníkov. V letáku je uvedený zoznam kontaktov, na ktoré sa možno obrátiť v prípade potreby pomoci,
- celoročné vykonávanie preventívnych aktivít na celoslovenskej úrovni, regionálnej úrovni, rôznych verejných a neverejných podujatiach v spolupráci s obcami, organizáciami združujúcimi seniorov a cirkvami. Ide najmä o prednášky, besedy, posedenia a stretnutia so seniormi, na ktorých sú upozorňovaní na najčastejšie spôsoby páchania trestnej činnosti a zároveň sú poskytované konkrétne rady a odporúčania ako sa nestat' obeťami trestnej činnosti, najmä podvodov a domáceho násilia,
- osobitná ochrana seniorov pred špecifickou kriminalitou páchanou na senioroch, v rámci ktorej sú spracovávané informačné materiály pre seniorov (letáky, plagáty, upozornenia, tlačové správy, výzvy) za účelom zintenzívnenia ochrany seniorov pred volajúcimi podvodníkmi a zlodejmi a ochrany finančných úspor seniorov. Informačné letáky a plagáty s radami a odporúčaniami sú k dispozícii v prílohách č. 24 až 26,
- aktívna spolupráca s Radou vlády pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, jej členmi a inými subjektmi (Slovenská banková asociácia, Poštová banka) v oblasti zverejňovania informácií v oblasti ochrany seniorov pred podvodníkmi, zneužívaním a násilím,
- zefektívnenie a zintenzívnenie doterajšej spolupráce s cirkvami v oblasti sprístupňovania informačných materiálov pre seniorov v kostoloch, na bohoslužbách alebo na informačných tabuliach,
- pravidelné zverejňovanie, aktualizácia informácií zameraných na ochranu seniorov pred trestnou činnosťou na webovej stránke www.minv.sk a intenzívne informovanie verejnosti o možnostiach ochrany pred trestnou činnosťou so zameraním na najnovšie spôsoby jej páchania na sociálnej sieti Facebook (www.facebook.com/policiaslovakia),
- priebežné medializovanie konkrétnych prípadov, ktorých obeťami sa stali seniori s cieľom zabezpečiť opakované upozornenie pre seniorov, aby sa nestali obeťami kriminality,
- pravidelné finančné podporovanie projektov obcí a organizácií, ktoré svoje preventívne aktivity a činnosť zameriavajú na pomoc seniorom v krízových situáciách a poskytujú návod ako zabezpečiť konkrétnu pomoc. V rámci bezplatnej „Senior linky“ je zabezpečená pomoc prostredníctvom rôznych služieb, umiestnenie v zariadeniach sociálnej starostlivosti, komunikácia s právnikom a iné. V roku 2017 bolo finančne podporených 15 subjektov, ktorým bolo celkom vyčlenených 142 600,- Eur,
- spustenie národného projektu v roku 2017 pod názvom „Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obeť“, ktorý je v pilotnej fáze zameraný na preventívne aktivity v oblasti predchádzania trestnej činnosti na senioroch a je financovaný je cez operačný program Efektívna verejná správa v celkovej výške 4 124 384,- Eur.

V roku 2017 sa zo strany Policajného zboru na úseku prevencie uskutočnilo 252 stretnutí so seniormi s účasťou 10 697 seniorov, bolo vydaných 70 tlačových správ, poskytnutých 300 príspevkov a článkov médiám a uskutočnených najmenej 5 besied, rozhovorov a reportáží v televízii a rozhlase.

4. Záver

V roku 2017 bol v oblasti kriminality spáchanej na senioroch zaznamenaný pokles trestných činov. Úroveň kriminality až do tohto roku potvrdzovala, že kým celková kriminalita klesala, tak počet prípadov kriminality páchanej na senioroch sa vo všeobecnosti mierne zvyšoval. V tomto roku však počet prípadov spáchaných na senioroch početne klesol o 123 prípadov. Seniori sú i naďalej najviac obeťami násilnej kriminality, následne majetkovej kriminality a ekonomickej kriminality. Najviac trestných činov bolo zistených v Bratislavskom kraji a najmenej v Prešovskom kraji.

Možno konštatovať, že páchanie trestnej činnosti na senioroch sa presúva z verejného (otvoreného) priestranstva do diskretniejšieho (uzavretejšieho) prostredia. Častejšími obeťami trestnej činnosti sú i naďalej ženy. Trestnú činnosť na senioroch v značnej miere páchajú páchatelia s trestnou minulosťou, nezamestnaní páchatelia a páchatelia pod vplyvom alkoholu (najmä pri násilnej kriminalite). Predmetom záujmu páchatel'ov sú najmä finančné prostriedky.

Pri násilnej kriminalite bolo zistené mierne zníženie počtu prípadov, avšak u niektorých vybraných násilných trestných činov bol zaznamenaný nárast. Seniori boli najčastejšie obeťami nebezpečného vyhrážania, úmyselného ublíženia na zdraví, porušovania domovej slobody, lúpeží, a tiež týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Najviac prípadov násilnej kriminality bolo zistených v Nitrianskom kraji a Banskobystrickom kraji. Oproti minulému obdobiu sa podstatne znížil podiel trestných činov spáchaných na ulici a podiel trestných činov spáchaných v byte je na porovnateľnej úrovni. Je možné konštatovať, že násilná kriminalita sa presúva do uzavretého domáceho prostredia, resp. je páchaná bez prvku verejnosti, čo je typické pre tzv. domáce násilie. Pri násilnej kriminalite sú častejšie ohrozované ženy ako muži. Medzi páchatel'mi majú vysoké zastúpenie páchatelia s trestnou minulosťou a páchatelia pod vplyvom alkoholu.

Pri majetkovej kriminalite sa počet prípadov oproti minulému roku tiež znížil. Seniori boli majetkovou kriminalitou ohrozovaní najviac pri krádežiach na osobách a vreckových krádežiach. Riziko krádeže im naďalej hrozí najmä v Bratislavskom kraji a Košickom kraji. Táto kriminalita v minulosti bola vo zvýšenej miere páchaná na ulici, avšak v ostatnom období sa presúva do diskretniejšieho prostredia, častejšie sa vyskytujú prípady, kedy sú seniori okradaní priamo v ich príbytkoch alebo nákupných centrách. Častejšími obeťami sú tiež ženy. Pri majetkovej kriminalite majú okrem páchatel'ov s trestnou minulosťou vysoké zastúpenie aj páchatelia mladší ako 18 rokov.

Pri vybranej ekonomickej kriminalite bolo taktiež zistené mierne zníženie počtu prípadov. Seniori boli najčastejšie obeťami podvodu. Najviac prípadov ekonomickej kriminality páchanej na senioroch bolo zistených v rámci Nitrianskeho kraja, Trnavského kraja a tiež Bratislavského kraja. Prevažná väčšina prípadov bola páchaná v diskretniejšom prostredí, často v samotných príbytkoch seniorov. Väčšinou išlo o oklamanie seniorov pri rôznych právnych úkonoch, kedy páchatelia využívali nízke právne vedomie, nepozornosť a dôverčivosť seniorov, no i naďalej sa vyskytli prípady podvodného vylákania peňazí pod vymyslenými legendami. Častejšími seniorskými obeťami sú ženy. Medzi častých páchatel'ov ekonomickej kriminality patria osoby s trestnou minulosťou a nezamestnaní páchatelia.

V rámci špecifickej kriminality páchanej na senioroch išlo najmä o prípady podvodného konania s využitím vopred pripravenej legendy. Páchatelia sa na túto kriminalitu vopred pripravujú, v prevažnej väčšine pochádzajú zo špecifických sociálne uzavretých komunít, najmä z južného Slovenska, ale taktiež aj zo zahraničia. Táto kriminalita predstavuje pre nich spôsob obživy a seniori najvhodnejšiu obeť. Úroveň tejto kriminality medziročne mierne stúpa, a to aj v roku 2017 i napriek tomu, že v tomto roku bol zistený celkový pokles kriminality páchanej na senioroch.

Najviac prípadov bolo zistených v rámci Trnavského kraja a Bratislavského kraja. Najpoužívanější legendou bola „vnuk“, pri ktorej sa páchatelia v telefóne predstavovali ako príbuzní, známi, lekári alebo zdravotné sestry a žiadali seniora o peniaze z dôvodu, že ich

príbuzný zapríčinil dopravnú nehodu v zahraničí, pretože šoféroval opitý, nemôže komunikovať, spôsobil škodu a ťažko zranil dieťa. Doslovne nútili seniora pod týmto vymysleným emotívnym príbehom aby ihneď peniaze vložili na konkrétny účet alebo ich zaslali cez Western Union do zahraničia z dôvodu, aby ich prípad nebol ohlásený na polícii.

Z dôvodu, že seniori patria medzi rizikové obeť kriminality, Policajný zbor i naďalej odporúča, aby členovia Rady vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie a spolupracujúce subjekty, v rámci ich činnosti, zabezpečili pravidelné a systematicky sa opakujúce celoslovenské preventívne aktivity zamerané na ochranu seniorov pred trestnou činnosťou v masovo-komunikačných prostriedkoch, na verejnosti prístupných miestach, ako aj v príbytkoch seniorov. Ďalej odporúča, aby na tieto účely boli využívané spracované informačné materiály, ktoré sú zamerané na ochranu seniorov pred podvodníkmi a zlodejmi, ako aj na ochranu seniorov v súvislosti s podvodnými telefonickými volaniami. Informačné materiály sa nachádzajú v prílohách tejto správy. Osobitne sa do pozornosti dáva informačný leták v prílohe č. 26, ktorý aktuálne reaguje na nový sofistikovaný spôsob páchania telefonických podvodov na senioroch a ponúka rady ako im predísť.